

APĂRAREA DREPTURILOR ȘI INTERESELE CETĂȚENILOR ÎN INTERIORUL ȘI ÎN AFARA HOTARELOR TERITORIULUI ȚĂRII DE CĂTRE ALTE PERSOANE ABILITATE DE LEGE DE A ÎNTOCMI ACTE NOTARIALE

*Aliona CARA**

ЗАЩИТА ПРАВ И ИНТЕРЕСОВ ГРАЖДАН В СТРАНЕ И ЗА ГРАНИЦЕЙ ДРУГИМИ ЛИЦАМИ, ИМЕЮЩИЕ ПРАВО СОВЕРШАТЬ НОТАРИАЛЬНЫЕ ДЕЙСТВИЯ

Лица, которые занимаются нотариальной деятельностью, имеют особый статус и миссию, предусмотренные законодательством Республики Молдова. Не только нотариусы имеют право совершать нотариальные действия, но и следующие лица: дипломатические миссии, консульские учреждения, должностные лица органов исполнительной власти, регистраторы Государственной Регистрационной палаты.

Данная статья отражает практические и теоретические аспекты деятельности других лиц имеющих право совершать нотариальные действия, а также определяет их значение в обеспечении прав и интересов граждан не только на территории Республики Молдова, но и за пределами нашего государства. Автор указывает на пробелы, существующие в действующем законодательстве страны, предлагая, пути их разрешения и устранения определенных правовых несоответствий.

THE DEFENDING OF THE CITIZENS' RIGHTS AND INTERESTS IN THE COUNTRY AND ABROAD BY OTHER PERSONS ENTITLED BY THE LAW TO PERFORM NOTARIAL ACTS

Persons involved in the notary activities, have a special status and mission in the legislation of the Republic of Moldova. Not only notaries have the right to perform notarial acts, but also the following persons: diplomatic missions, consular offices, officials of the executive, and the registrars of the State Registration Chamber.

This article reflects the practical and theoretical aspects of the activities of other persons entitled to perform notarial acts. Moreover it determines their importance in ensuring the rights and interests of citizens, not only at the territory of the Republic of Moldova, but also outside of our state. The author has specified the existing gaps in the legislation of the country, suggesting ways to resolve them and avoid any legal discrepancies.

Competența persoanelor cu funcție de răspundere abilitate ale autorităților administrației publice locale

Legislatorul a prevăzut expres cazurile când ”persoanele abilitate de lege”, sunt competente să exercite funcții notariale și anume, capitolul IV al legii 1453/2002¹ indică: competența notarilor (art.35 al legii); competența oficiilor consulare și a misiunilor diplomatice (art. 36 al legii); competența persoanelor cu funcții de răspundere abilitate ale autorităților administrației publice locale (art. 37 al legii); competența registratorilor de stat ai Camerei Înregistrării de Stat (art.37/1 al legii). Activitatea altor organe abilitate de lege de a săvârși acte notariale este limitată spre deosebire de activitatea notarului care are o competență generală.

Cu referință la sistemul organelor notariale, autorii ruși Steșenco L.A. și Șamba T.M.² în manualul său au indicat și alte persoane ale căror acte pot fi asimilate actelor notariale. În acest sens, alte persoane abilitate

de lege de a întocmi acte notariale sunt: medicii-șefi și înlocuitorii lor, medicii de serviciu ai spitalelor, sanatoriilor, precum și directorii și medicii șefi ai azilurilor pentru bătrâni³ și invalizi, persoane care sunt împuternicite de a autentifica testamente. Conform art. 1459 CC al RM, sunt asimilate celor autentificate notarial testamentele autentificate de: medicul principal, șeful, adjunctii lor în probleme medicale, medicul de serviciu al spitalului, al unei alte instituții medicale, al sanatoriului, directorul sau medicul principal al azilului pentru invalizi și bătrâni dacă testatorul se tratează sau locuiește într-o astfel de instituție; șeful expedițiilor de explorări, expedițiilor geografice și ai altor expediții similare, dacă testatorul se află într-o astfel de expediție; căpitanul navei sau aeronavei, dacă testatorul se află pe navă sau în aeronavă; comandantul (șeful) unității, mării unități, institutului și colegiului militar dacă la locul aflării lor nu există

**Aliona CARA* - magistru în drept, doctorand, IISD al AȘM.

¹ Legea cu privire la notariat nr. 1453 din 08.11.2002, MO Nr. 154-157, din 21.11.2002, art. 35, 36, 37, 38.

² Стещенко Л.А., Шамба Т.М., *Нотариат в Российской Федерации*, Учебник для вузов, Москва: Изд-во ИНФРА-М, 2001, с. 100-101.

³ Инструкция утвержденной Министерством Юстиции СССР по согласованию с Минздравом СССР и министерствами социального обеспечения союзных Республик 20 июня 1974.

notar și dacă testatorul este militar sau îndeplinește serviciul în unitatea militară sau este persoană civilă sau membru al familiei acestuia; șeful instituției de privațiune de libertate dacă testatorul se află în locuri de privațiune de libertate. Testamentul autentificat conform prevederilor menționate se expediază cel târziu a doua zi după autentificare unuia dintre notarii de la locul instituției date. Testamentele întocmite în instituțiile indicate sunt elaborate din cauza împrejurărilor care fac imposibilă prezentarea testatorului la notar, pentru a nu face ca testatorul să se afle în imposibilitatea de a testa, legislatorul a stabilit o listă exhaustivă în ce instituții pot fi făcute asemenea testamente, care se numesc speciale, reieșind din împrejurările specifice în care se întocmesc. Ca și notarul persoana ce autentifică trebuie să verifice discernământul testatorului, deoarece testamentele sunt asimilate celor autentice. Una din condițiile obligatorii este transmiterea în termen de două zile unuia dintre notari de la locul instituției date. Însă legislația nu prevede care sunt consecințele neexpedierii testamentului, posibil atragerea nulității testamentului, cu excepția cazului la deschiderea succesiunii de către notar, la prezentarea unui astfel de testament ce corespunde cerințelor unui testament olograf să fie considerat fiind drept un testament valabil (art. 1458 CC al RM prevede testamentul întocmit în formă olograf – este scris în întregime personal, datat și semnat de testator). *Astfel putem conchide că, persoanele enumerate anterior de fapt au o competență limitată în comparație cu cea a notarului, ba mai mult ca atât ei sunt obligați să remită testamentele notarilor care se află în localitatea dată, și pot autentifica astfel de testamente doar când notarii sunt în imposibilitatea de a veni la locul aflării testatorului. Motivul invocării unor astfel de prevederi din partea legislatorului a fost evitarea unor abuzuri din partea persoanelor ale căror acțiuni sunt asimilate celor autentice, considerăm oportun implementarea unor norme cu acest caracter, în același timp este necesar un control stringent de a nu pune testatorul care se află în imposibilitate de a testa la notar, să testeze bunurile sale unor persoane terțe care de fapt nu merită a avea calitatea de moștenitori. Practica ne demonstrează prezența unor astfel de cazuri de moștenire mai ales în azilurile de bătrâni.*

În continuare vom caracteriza din punct de vedere practic și teoretic competența persoanelor care se asimilează mai mult activității notariale și anume ale: persoanelor cu funcție de răspundere abilitate ale administrației publice locale, consulilor și registratorilor Camerei Înregistrării de Stat a RM (CÎS).

Competența persoanelor cu funcție de răspundere abilitate ale autorităților administrației publice locale a fost cercetată de autorii autohtoni: Piatac A., Amihalachioaie-Țurcan M.⁴, Pistriuga V., și Constantinescu E., Chibac Gh. și Bondarciuc O.⁵ autorii ruși ca Zaițeva T., Crașeninicov P.⁶ Autorii cursului de notariat Constantinescu E., Chibac Gh. și Bondarciuc O. au delimitat competența secretarilor primăriilor în competență de obiect și competență teritorială, astfel ei specifică actele notariale care au fost atribuite secretarilor consiilor satești conform Legii nr.1153-XIII/1997 sunt: a) legalizarea copiilor de pe documente; b) certifică semnăturile de pe documente; c) legalizează procurile pentru primirea pensiei. Reieșind din faptul că lista actelor notariale întocmite de secretarii primăriilor este exhaustivă autorii menționați o califică drept o *competență de obiect specială*. Cu referire la *competența teritorială* autorii specifică că, deoarece nu are limitele unui hotar sau teritoriu, a fost denumită drept o competență generală. În același context ei menționează că Legea nr. 1153/1997 nu făcea o limitare a dreptului de a adresa pentru întocmirea actului notarial la secretarul primăriei chiar dacă se afla un notar în raza teritorială, o astfel de limitare era stabilită de Legea privind notariatul de stat din 05.07.1974.

De aceeași părere sunt și notarii privați Piatac A. și Amihalachioaie-Țurcan M., care au menționat în articolul său că notarii au o competență generală iar secretarii primăriilor au o *competență limitată*, spre deosebire de competența notarilor, competența notarială a secretarilor primăriilor este una subsidiară, a fost creată în scopul de a da persoanelor interesate înlesnirea să se adreseze în anumite situații la primăriile sateelor (comunelor) mai apropiate de ele, în cazul în care le-ar fi mai greu să solicite aceste servicii de la notari⁷. Câteva problematice interesante în cadrul competenței altor persoane abilitate de lege să îndeplinească acte notariale au fost ridicate de către lectorul univertar Pistriuga V., în articolul său⁸, care persoane se referă

⁴ Piatac A., Amihalachioaie-Țurcan M., *Competența secretarului primăriei satului (comunei) de îndeplinire a actelor notariale*, Revista Națională de Drept Nr.5/2001, p. 26-29.

⁵ Constantinescu E., Chibac Gh., Bondarciuc O., *Notariat, Manual pentru studenții facultăților de drept*, Chișinău: Editura Pontos, 2001, p. 108.

⁶ Зайцева Т., Крашенинников П., *Наследственное право в нотариальной практике: Комментарий (ГК РФ, ч.3, разд. V), метод. рекомендации, образцы док., норматив. акты, судеб. практика: прак.пособие/* Федер. Нотар. Палата России, Центр Нотар. Исслед. – 5-у издание, переб. и допо., - М.: Волтерс Клувер, 2007, 800 с.

⁷ Piatac A., Amihalachioaie-Țurcan M., *op.cit.*, p. 26-29.

⁸ Pistriuga V., *Comentariul științifico-practic al Legii Republicii Moldova nr. 1453-XV din 08.11.2002 cu privire la notariat*, Бизнес Право №. 12/2004, p. 65.

la ”**alte persoane abilitate prin lege**” de a îndeplini acte notariale pe teritoriul Republicii Moldova – care sunt persoanele cu funcție de răspundere, abilitate ale autorităților publice locale, registratorii de stat ai Camerei Înregistrării de Stat. Iar ”**alte persoane abilitate prin lege**” să îndeplinească acte notariale în afara teritoriului țării sunt consulii (mai exact spus – misiunile diplomatice și consulare). Conform art. 39 al Legii RM ”Privind administrația publică locală”⁹ (Legea nr.436/2006) reglementează expres că, secretarul consiliului local îndeplinește acte notariale sub autoritatea primarului. O primă întrebare care a fost pusă de către autor a fost dacă poate sau nu un funcționar public al administrației publice locale să îndeplinească acte notariale. Legea nr. 1453/2002 cu privire la notariat nu ne dă răspuns la această întrebare, răspunsul îl putem găsi în art. 60 al. 7 al Legii nr. 436/2006, *secretarului consiliului raional și secretarului consiliului municipal Chișinău li se aplică, în modul corespunzător, dispozițiile prezentei legi privitoare la secretarul consiliului local*, astfel rezultă că aceste persoane tot pot îndeplini acte notariale. Secretarul consiliului raional, secretarul Consiliului municipal Chișinău și secretarul consiliului sectoral al municipiului Chișinău sunt *funcționari publici*. Persoana numită, în condițiile prezentei legi, în funcția de secretar trebuie să fie licențiat al unei facultăți (secții) de drept sau de administrație publică. Ca derogare de la aceasta la concurs pot fi numite și persoane care își fac studiile la instituțiile de învățământ superior. *Până în prezent apăreau multe nemulțumiri din partea populației din cauza insuficienței profesionalismului secretarilor consiliului local în autentificarea actelor, mai ales legea anterioară nu prevedea ca o condiție obligatorie a secretarilor să fie licențiați în drept sau administrație publică locală. Cu toate acestea o dată cu adoptarea modificărilor a intervenit problema cadrelor calificate care posedă studii de licențiați în drept sau administrație publică locală, în unele localități îndepărtate este greu de găsit persoane care să dorească să lucreze în calitate de secretar al consiliului local având studii superioare juridice sau în domeniul administrației publice. Cu toate acestea suntem de părerea că, secretarii consiliilor locali necesită a fi supuși unui concurs și mai riguros din cauza împuternicirilor care li-au fost atribuite de Legea nr. 436/2006 și Legea 1453/2002, ceea ce ar preveni apariția unor eventuale conflicte.*

În literatura de specialitate se duc multe discuții referitor la competența persoanelor cu funcție de răspundere abilitate prin lege ale autorităților adminis-

trației publice locale. Legislația Republicii Moldova în vigoare a lărgit spectrul actelor notariale ce pot fi îndeplinite de către persoanele cu funcții de răspundere abilitate ale autorităților administrației publice locale, Secretarul Consiliului Local îndeplinește următoarele acte notariale, enumerate de art. 37 al Legii nr. 1453/2002:

- a) Legalizează semnăturile de pe documente;
- b) Legalizează copiile de pe documente și extra-sele din ele;
- c) Luarea măsurilor de pază a bunurilor succesoriale;
- d) Autentificarea testamentelor;
- e) Autentificarea procurilor pentru primirea pensiilor și a indemnizațiilor, precum și pentru primirea sumelor indexate din depunerile bănești ale cetățenilor în Banca de Economii;
- f) Autentificarea contractelor de înstrăinare (vînzare-cumpărare, donație, schimb) a bunurilor imobile, inclusiv a terenurilor cu destinație agricolă.

Autorul manualului de drept administrativ, Creangă I.¹⁰, enumeră încă o serie de funcții exercitate de secretarul consiliului local. În calitate de reprezentant al statului, secretarul consiliului local exercită următoarele funcții delegate de către stat:

- a) Organizează, coordonează și poartă răspundere pentru activitatea organelor de stare civilă, de protecție socială și exercită, după caz, atribuțiile respective;
- b) Înregistrează și ține evidența gospodăriilor țărănești (de fermier) și a asociațiilor acestora conform registrului aprobat de Guvern;
- c) Îndeplinește acte notariale conform legii cu privire la notariat;
- d) Înregistrează contractele de locațiune sau, după caz, contractele de arendă a bunurilor imobile încheiate pe un termen mai mic de 3 ani.

Conform art.39 al Legii nr.436/2006, secretarul consiliului local, sub autoritatea primarului, îndeplinește, acte notariale conform Legii cu privire la notariat. Totodată Legea nr.436/2006 prevede că primăria contribuie la îndeplinirea atribuțiilor secretarului consiliului local. *Am relatat anterior competența secretarului prin prisma Legii nr.1453/2002, prin urmare am remarcat actele ce pot fi autentificate de către secretarul consiliului local: testamentul, contractele de înstrăinare a bunurilor imobile (vînzare-cumpărare, donație și schimb), a bunurilor imobile, inclusiv a terenurilor cu destinație agricolă. Aceste acte au o importanță majoră pentru stabilitatea circuitului civil,*

⁹ Legea cu privire la administrația publică locală, nr. 436 din 09.03.2006, MO nr. 32-35 din 09.03.2007.

¹⁰ Creangă, Ion, Curs de drept administrativ, administrația publică locală, pentru studenții facultăților de drept, Vol. II, Editura Epigraf, 2005, p. 186, (352p.)

fiind unele dintre cele mai frecvent întâlnite în viața de zi cu zi. Profesionalismul notarului și a secretarului consiliului local sunt incomparabile, deoarece notarul este obligat să treacă un stagiu de un an de zile, plus examenul de licență pe când secretarul consiliului local trebuie să posede doar studiile de licențiat în drept sau în domeniul administrației publice locale, considerăm oportun de a limita actele delegate secretarilor consiliilor locale.

O altă problemă ce apare în competența secretarilor consiliilor locale este problema răspunderii. După cum am expus, secretarul consiliului raional, secretarul Consiliului municipal Chișinău și secretarul consiliului sectoral al municipiului Chișinău sunt funcționari publici. Așadar ei cad sub incidența legii nr. 158 din 04.07.2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public (Legea nr.158/2008), respectiv în calitate de „funcționar public”, persoană fizică numită, în condițiile legii nr. 158/2008, într-o funcție publică. *Al. 5 al art 8 din Legea 1453/2002 prevede orice imixtiune în activitatea notarului este interzisă, în situația secretarilor consiliilor locale ne aflăm într-o ierarhie care presupune o subordonare și o probabilitate de abuz din partea organelor ierarhice superioare, nu putem face în acest caz o comparație a funcției notarului de consultant imparțial dintre părți și al secretarului consiliului local, suntem în situații totalmente diferite.* O altă discrepanță este răspunderea secretarului consiliului local în calitate de funcționar public, art. 56 al legii nr. 158/2008 prevede, pentru încălcarea îndatoririlor de serviciu, a normelor de conduită, pentru pagubele materiale pricinuite, contravențiile sau infracțiunile săvârșite în timpul serviciului sau în legătură cu exercitarea atribuțiilor funcției, funcționarul public poartă răspundere disciplinară, civilă, administrativă, penală, după caz. În același context art. 1404 CC al RM (prejudiciul cauzat printr-un act administrativ ilegal sau nesoluționarea în termen legal a unei cereri de către o autoritate publică sau de o persoană cu funcție de răspundere din cadrul ei se repară integral de autoritatea publică, persoana cu funcție de răspundere va răspunde solidar în cazul intenției sau a culpei grave), se include în complexul reglementărilor menite să apere drepturile subiective ale persoanelor de lezarea lor prin acte administrative, care include art. 53 din Constituția RM și Legea contenciosului administrativ din 10.02.2000 /MO al RM nr.57-58, 2000. *Ca urmare al celor relatate evidențiem diferența dintre răspunderea notarilor și a secretarilor consiliului local, în primul rând notarul are obligația de asigurare obligatorie de răspundere civilă, drept rezultat persoana care se*

adresează pentru a întocmi un act notarial, este asigurată, ceea ce nu putem spune despre persoanele cu funcție de răspundere ale autorităților publice locale. Desigur părțile pot alege fie să meargă mai departe pentru a consulta un notar sau la autoritatea publică locală, în primul caz cheltuielile persoanei sunt mai mari, însă cu mult mai sigur de a primi o consultație profesională, și în caz de refuz de a i se motiva refuzul sau de întocmire ilegală a unui act, notarul riscă nu numai sancțiune materială ci și profesională de a-i fi retrasă licența de notar.

Competența oficiilor consulare și a misiunilor diplomatice

Funcțiile notariale sunt îndeplinite nu numai în exclusivitate de notari dar și de lucrătorii misiunilor diplomatice și oficiilor consulare în cazul apariției necesității de prestare a serviciilor notariale cetățenilor Republicii Moldova în afara țării, fapt care dublează securitatea cetățenilor aflați pe țăramurile străine. Conform statisticii date de Organizația Internațională de Migrație¹¹ mai mult de jumătate de milion dintre cetățenii Republicii Moldova se află peste hotarele țării. Reieșind din aceste date sesizăm importanța apărării intereselor și drepturilor cetățenilor de către oficiile diplomatice și consulare, inclusiv o semnificație deosebită o ocupă funcțiile notariale care sunt exercitate de către oficiile diplomatice și consulare. În prezent legislatorul a introdus unele modificări în Legea nr.1453/2002, astfel în competența oficiilor consulare și a misiunilor diplomatice sunt incluse următoarele acte: a) autentificarea actelor juridice (testamente, procuri, contracte), cu excepția contractului de înstrăinare a bunurilor imobile și contractului de gaj; b) luarea măsurilor de pază a bunurilor succesoriale; c) legalizarea semnăturilor în acte; d) legalizarea copiilor de pe documente și a extraselor din ele; e) efectuarea și legalizarea traducerilor documentelor și a extraselor din ele; f) certificarea unor fapte în cazurile prevăzute de lege; g) primirea documentelor la păstrare; g/1) eliberarea duplicatelor actelor notariale pe care le-au întocmit; g/2) întocmirea protestelor de mare; h) asigurarea probelor. Această listă de acte întocmite de către misiunile diplomatice și consulare nu este exhaustivă, legislatorul a stipulat posibilitatea de a reglementa și alte acte notariale din legislația RM.

Statutul Uniunii Europene de tip Latin stabilește că, o particularitate deosebită o au normele, care stabilesc condițiile și particularitățile exercitării activității de notariat, în special la stabilirea și reglementarea relațiilor ce conțin element de extraneitate atât pe teritoriul țării unde se exercită activitatea notarială, cât

¹¹ www.oim.md.

și în afara teritoriului țării, în astfel de cazuri statutul stabilește prioritatea legii naționale¹². Art. 2 al. 4 al Legii nr.1453/2002 reglementează: ”Activitatea notarială se realizează de către notari și de alte persoane abilitate prin lege, prin acte notariale și consultații notariale”, conform al. 1 art. 3 al aceleiași legi precum și Hotărârea Nr. 368 din 28.03.2002, actele Notariale pe teritoriul Republicii Moldova se îndeplinesc de către notarii de publici, notari privați, de alte persoane abilitate prin lege, iar pe teritoriul statelor străine de către consulii Republicii Moldova¹³. Aceste persoane de asemenea exercită activitatea notarială, având o putere juridică similară, mai ales în autentificarea documentelor ce provin din alte state. Anterior toate documentele ce erau destinate de a fi utilizate peste hotarele RM, erau necesare de a fi legalizate la notar, Ministerul Justiției al RM și la urmă la Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al RM, și în consecință trebuiau prezentate la locul de destinație peste hotarele țării, unde urma aceeași procedură de legalizare încă o dată. Această practică era utilizată nu doar în RM ci și în alte state, având drept scop abolirea dublei legalizări și evitarea unei coruperi majore din partea organelor de resort, în 2006 s-a decis ratificarea Convenției cu privire la suprimarea cerinței supralegalizării actelor oficiale străine, încheiata la 5 octombrie 1961. Totodată art. 1 al prezentei Convenții, menționează: statele semnatare ale prezentei convenții, dorind să suprimă cerința supralegalizării diplomatice sau consulare a actelor oficiale străine, au decis să încheie o convenție în acest sens și au convenit asupra următoarelor dispoziții: prezenta convenție se aplică actelor oficiale care au fost întocmite pe teritoriul unui stat contractant și care urmează să fie prezentate pe teritoriul unui alt stat contractant. Sunt considerate acte oficiale, în sensul prezentei convenții:

- a) documentele care emana de la o autoritate sau de la un funcționar al unei jurisdicții a statului, inclusiv cele care emana de la ministerul public, de la un grefier sau de la un executor judecătoresc;
- b) documentele administrative;
- c) actele notariale;
- d) declarațiile oficiale, cum ar fi: cele privind mențiuni de înregistrare, viza de investire cu data certa și a legalizări de semnături, depuse pe un act sub semnătura privată.

Totuși prezenta convenție nu se aplica:

- a) documentelor întocmite de agenți diplomatici sau consulari;
- b) documentelor administrative care au legături directe cu o operațiune comercială sau vamală¹⁴.

Activitatea notarială a funcționarilor consulari este reglementată de normele dreptului internațional și de normele dreptului intern al statului trimitător. Convențiile internaționale multilaterale care se referă la activitatea consulară tratează activitatea notarială a consulului mai mult sau mai puțin detaliat. Astfel, conform prevederilor stipulate în art. 5, alin. f. al Convenției de la Viena 1963¹⁵ funcționarul consular are dreptul să acționeze în calitate de notar sub rezerva ca legislația și reglementările statului de reședință să nu contravină acesteia. Activitatea notarială a consulului are ca scop conferirea necontenciozității documentelor (înscrierilor) care au o însemnătate juridică atestând astfel existența unor raporturi juridice, care joacă un rol însemnat în activitatea economică și în existența oamenilor.

Importanța activității notariale pe care o desfășoară un consul constă în faptul că ea legalizează unele raporturi civile private internaționale, care capătă o pondere din ce în ce mai mare în viața și activitatea oamenilor, grație procesului de deschidere a societății și procesului de integrare în Uniunea Europeană.

Însă nu toate împuternicirile exercitate de notar pot fi exercitate și de consul, un exemplu elocvent este, în sensul că legalizarea semnăturii traducătorului, nu este valabilă pentru consul, întrucât consulul nu poate legaliza semnătura traducătorului străin, care nu este atestat, potrivit legii, înțelegând prin aceasta, legea statului trimitător nu legea străină. Rezultă că, consulul nu are specișimenele de semnătură ale tuturor traducătorilor din statul de reședință și partea nu vine la oficiul consular cu traducătorul autorizat, pentru a fi legitimat de consul.

Supralegalizarea a fost o ratificare binevenită pentru Republica Moldova, însă cu toate acestea, operațiunea supralegalizării este destul de dificilă, uneori costisitoare în timp și bani, care duce la întârzierea încheierii raporturilor juridice. De aceea multe state au convenit ca actele întocmite într-unul dintre acestea să aibă valoare juridică în celelalte state, fără supralegalizare diplomatică. În acest context ar fi binevenit

¹² Statutul Uniunii Internaționale a Notariatului Latin (UINL), aprobat de Adunarea Notariatelor Membre la Amsterdam. 25 mai 1989 și modificat prin numita Adunare de la Cartagena de Indias în 30 aprilie 1992, la Viena pe 12 februarie 1994 și Berlin pe 28 mai 1995.

¹³ Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 368 din 28.03.2002 cu privire la aprobarea Statutului Consular publicat în Monitorul Oficial nr. 050 din 11.04.2002 art. Nr 484.

¹⁴ Legea nr. 42 din 02.03.2006 pentru aderarea la Convenția cu privire la suprimarea cerinței supralegalizării actelor oficiale străine, Publicat în Monitorul Oficial Nr. 047 art. Nr 206.

¹⁵ Convenția de la Viena cu privire la relațiile consulare, din 24 aprilie 1963, ratificat prin Hotărârea Parlamentului nr. 1135-II din 04.08.1992, în vigoare pentru Republica Moldova din 25.02.1993, publicat în ediția „Tratate Internaționale”, vol. 4., p.7.

de menționat convențiile care reglementează problematica dată:

a) Convenția europeană din 7 iunie 1968 cu privire la suprimarea legalizării actelor de către agenții diplomatici și consulari;

b) Convenția din 5 octombrie 1961 care suprimă cerința legalizării actelor publice străine;

c) Convenția din 26 septembrie 1953 referitoare la eliberarea gratuită și suprimarea supralegalizării actelor de stare civilă.¹⁶

Procedura supralegalizării conține câteva etape. Ab initio, actul este legalizat de către notar, iar semnătura acestuia trebuie legalizată de Ministerul Justiției al statului de reședință, care confirmă competența materială, sigiliul și semnătura notarului. Legalizarea semnăturii Ministerului Justiției este făcută de Ministerul Afacerilor Externe al aceluiași stat. Ultima etapă a supralegalizării actului este reprezentanța diplomatică a statului în care urmează să fie folosit actul.

Consulul trebuie să cunoască legea internă a statului de reședință, care atribuie competențe și va legaliza sigiliul și semnătura doar a acelui organ, care este abilitat de legea internă.

Se poate observa, că supralegalizarea diplomatică privește și actele întocmite în statul trimițător al consulului, care urmează a fi folosite în statul de reședință. De regulă, consulul este împuternicit să legalizeze sigiliul și semnătura Ministerului Afacerilor Externe al statului trimițător pe actele care-i sunt prezentate.

Consulul primește din oficiu specimenele de semnătură ale persoanelor îndreptățite, în statul trimițător, să legalizeze acte, care vor fi confruntate cu cele de pe înscrisurile prezentate lui. La rândul său, el trimite specimenele sale de semnătură la autoritățile statului de reședință.

Supralegalizarea diplomatică nu certifică conținutul actului și nu-i dă puterea pe care o dă autentificarea. Ea este un mod oficial de atestare că actul este întocmit potrivit regulii *locus regit actum*.

Totuși formalitatea menționată în alineatul precedent nu poate fi cerută atunci când fie legile, regulamentele sau uzanțele în vigoare în statul în care actul urmează să fie prezentat, fie o înțelegere între două sau mai multe state contractante o înlătură, o simplifică sau scutește actul de supralegalizare.

Autorul rus Iarcov V.V.¹⁷, a caracterizat legalizarea consulară în modul următor: „documentele care provin din afara teritoriului țării și care sunt destina-

te de a fi aplicate pe teritoriul Federației Ruse (FR), trebuie să fie legalizate de consulul FR pe teritoriul statului străin, pentru aceasta consulul primește la legalizare documentele care provin din organele de circumscripție al consulului, pentru aceasta consulul primește de la organele competente din țara reședință specimenele semnăturilor și ștampilelor”. În același context autorul menționează care sunt cazurile când nu este nevoie de legalizarea consulului și anume când li-a fost aplicată apostila, precum și cazurile când nu este necesar nici de legalizare și nici de apostilă. În primul rând când există un acord bilateral (spre exemplu Azerbadjan, Albania, Algeria, Bulgaria, Ungaria, Vietnam, Spania, Cipru, Moldova, România ș.a.) sau țările Comunității Statelor Independente în urma încheierii Convenției de la Minsk la 08.12.1991 (Armenia, Azerbadjan, Belarusia, Turkmenistan, Tadjikistan, Uzbekistan, Ucraina, Moldova). O altă împuternicire a consulilor în materie notarială este luarea măsurilor de asigurare și păstrare a bunurilor rămase în urma decesului persoanei peste hotare (așa numita *mortis causa*¹⁸). În concluzie menționăm importanța consulilor în autentificarea actelor notariale, și în același timp deosebirea esențială dintre actele notariale întocmite de notari și de misiunile diplomatice și de oficiile consulare. Cu toate că legislatorul a concretizat în Legea nr. 1453/2002 în general misiunile diplomatice și consulare, este destul de vag această specificare deoarece în comparație cu legislația Federației Ruse, unde expres prevede că orificul consular este împuternicit de a întocmi acte notariale. Probabil legislația RM a fost inspirată de legislația României, unde de asemenea este menționat „oficiile consulare și misiunile diplomatice ale României”¹⁹. Nu în ultimul rând e necesar de specificat contribuția misiunilor diplomatice și consulare în apărarea intereselor persoanelor peste hotarele țării.

Competența registratorilor de stat ai Camerei Înregistrării de Stat

O altă categorie de persoane care au dreptul de a îndeplini acte notariale sunt registratorii de stat. În calitate de registrator de stat pot fi persoanele licențiate în drept, fapt ce este similar notarilor cu o diferență ce constă în susținerea examenului de calificare de către notari, care este destul de dificil, dar luând în considerație faptul că, competența notarilor are un spectru

¹⁶ Convenția din 26 septembrie 1953 referitoare la eliberarea gratuită și suprimarea supralegalizării actelor de stare civilă.

¹⁷ Ярко В.В., Рассказовой Н.Ю., *Нотариат и нотариальная деятельность: учебное пособие для курсов повышения квалификации нотариусов*/ Центр нотар. Исслед. Федер. Нотар. Палаты, Ин-т нотариата юрид. Фак. Санкт-Петербурга гос. ун-та. – М.: Волтерс Клувер, 2009, 656 с., с. 480.

¹⁸ *Idem*, p.489.

¹⁹ Legea notarilor publici și a activității notariale nr. 36 din 12 mai 1995, MO nr. 92 din 16 mai 1995, art.57.

mult mai larg decât cea a registrarilor. Cu regret în Republica Moldova nu a fost discutată și cercetată detaliat această temă, ba mai mult ca atât suntem în lipsa unor studii în domeniul respectiv. Conform dicționarului explicativ „registrator” – funcționar care înregistrează hârtiile intrate și ieșite dintr-o instituție.

Conform Legii cu privire la înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, nr. 220 din 19.10.2007²⁰, capitolul VIII „organul înregistrării de stat”, art. 35 prevede înregistrarea de stat a persoanelor juridice și fizice se efectuează de către Camera Înregistrării de Stat a Ministerului Dezvoltării Informaționale prin intermediul oficiilor sale teritoriale. Camera Înregistrării de Stat (CÎS) își desfășoară activitatea în temeiul Legii nr. 220-XVI din 19.10.2007, și în conformitate cu prevederile Statutului CÎS, aprobat de Ministerul Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor²¹. Prin Hotărârea Guvernului nr. 597 din 21.10.2009 „Privind unele măsuri de executare a Legii nr. 21-XVIII din 18.09.2009”, CÎS a trecut din subordinea Ministerului Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor în subordinea Ministerului Justiției fiind o instituție publică, finanțată de către bugetul de stat, cu toate că anterior conform Hotărârii Guvernului nr. 50 din 29.01.1992²², CÎS activa pe principii de autogestiune, precum și salarizarea se făcea din sursele proprii. Principala misiune și funcție a CÎS este înregistrarea societăților comerciale. Înregistrarea are o importanță constitutivă, deoarece legea prevede apariția personalității juridice și implicit a „nașterii” noului subiect de drept anume ca rezultat al verificării respectării procedurii de constituire și a legalității elaborării actelor de constituire și aprobarea acestora prin actul de înregistrare²³. Spre deosebire de procedura judiciară de autorizare și înregistrare a societăților comerciale stabilită în legislația altor state (entitatea se formează prin asociere sau prin actul de voință a unei singure persoane, cu sau fără o procedură prealabilă (obținerea unui aviz prealabil), decizia o ia organul puterii judecătorești în țările din Europa, de ex. Franța, Germania, România²⁴) în Republica Moldova înregistrarea se face printr-o procedură administrativă, în legătură cu aceasta și actul pe care îl emite acesta este unul administrativ. Prevederile normative privind obligativitatea înregistrării societăților este

prevăzută și de normele CC al RM în al.1 art. 109²⁵, societatea comercială trebuie înregistrată în modul și în termenul stabilit de lege, la organul înregistrării de stat în a cărei rază teritorială se află sediul său, al.2) stabilește o regulă potrivit căreia dacă societatea comercială nu a dobândit personalitate juridică, adică nu a fost înregistrată timp de 3 luni, iar în cazul în care actul de constituire prevede un termen mai mare, în timpul indicat acolo, de la data când actul de constituire a fost autentificat ei pot să refuze de a vărsa aporturile la care s-au obligat și pot cere înapoi totul ce au transmis pe contul provizoriu.

Conform art 37/1 din Legea nr. 1453/2002, registratorii de stat sunt responsabili de:

- Autentificarea actelor de constituire a întreprinderilor și organizațiilor fondate pe teritoriul Republicii Moldova, precum și a modificărilor și completărilor operate în actele de constituire și în datele înscrise în registrul de stat al întreprinderilor și în Registrul de stat al organizațiilor;
- Legalizarea copiilor de pe actele de constituire a întreprinderilor și organizațiilor, extraselor din aceste acte și a copiilor de pe certificatele înregistrării de stat din arhiva Camerei Înregistrării de Stat.

În același context lit. c) al art. 36 Legea nr. 220 din 19.10.2007, prevede: *registratorul autentifică actele de constituire ale persoanelor juridice, precum și modificările operate în actele de constituire și în datele înscrise în Registrul de Stat. Atât în legea nr. 1453/2002 cât și în Legea nr. 220/2007 sunt prevăzute ca împuterniciri ale registratorului autentificarea actelor de constituire ale persoanelor juridice. Actul de constituire al persoanelor juridice este reglementat de către art. 2 al legii nr.220/2008, ce reprezintă un document al persoanei juridice (contract de constituire, statut) elaborat în conformitate cu legislația în vigoare și art. 108 al CC al RM și anume, în actul de constituire trebuie să se indice: a) numele, locul și data nașterii, domiciliul, cetățenia și datele de identitate al fondatorului persoană fizică; denumirea, sediul, naționalitatea, numărul de înregistrare al fondatorului persoană juridică; b) denumirea societății; obiectul de activitate; participațiunile asociaților, modul și termenul lor de vărsare; c) obiectul de activitate; d) participațiunile asociaților, modul și termenul lor de vărsare;*

²⁰ Legea cu privire la înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, nr.220 din 19.10.2007, MO nr. 184-187 din 30.11.2007.

²¹ www.cis.gov.md

²² Hotărârea nr. 50 din 29.01.1992 cu privire la aprobarea Regulamentului înregistrării de stat a întreprinderilor în RM, abrogat prin HG 103/18.07.2002.

²³ Roșca N., *Înregistrarea de stat a societăților comerciale prin prisma noului Cod civil în Republica Moldova*, Buletinul Judecătorei Economice și Inspectoratului Fiscal Principal de Stat de pe lângă Ministerul Finanțelor, 2003, nr. 5, p.9.

²⁴ Chirinciuc G., *Constituirea persoanelor juridice în dreptul Republicii Moldova*, Revista Națională de Drept, 2003, nr. 12, p. 30.

²⁵ Comentariul Codului Civil, colectiv de autori, Volumul I, Chișinău: Editura Tipografia Centrală 2006, p. 175.

e) valoarea bunurilor constituite ca participațiune în natură și modul de evaluare, dacă au fost făcute asemenea contribuții; f) sediul; g) structura, atribuțiile, modul de constituire și de funcționare a organelor societății; h) modul de reprezentare; i) filialele și reprezentanțele societății; j) alte date, stabilite de lege pentru tipul respectiv de societate. În acest context observăm, registratorul practic îndeplinește aceleași funcții ca și notarul, de a verifica capacitatea părților – fondatorii, genurile de activitate, valoarea bunurilor care au fost vărsate în capitalul social al societății în calitate de aport. Verificând aceste date registratorul este împuternicit de scutul legii de a fi corect și precaut, având calitatea de consultant al persoanelor care se adresează pentru înregistrarea persoanei juridice. Registratorul asemenea notarului are funcția de prevenire a eventualelor fraude ce pot apărea. În cazul notarului poate preveni părțile de eventualele litigii ce se pot isca ca urmare a încălcării procedurii notariale, pe când registratorul verifică dacă aceste persoane pot avea calitatea de fondatori sau nu, pentru a evita înregistrarea unor persoane care nici nu cunosc dacă au fost înregistrați în calitate de fondatori ai unei societăți comerciale. Un exemplu elocvent din practică a fost expus de profesorul universitar Roșca N., cetățeanul Nicolae B. a fost tras la răspundere administrativă, ca fiind director al unei societăți cu răspundere limitată nu a prezentat la timp rapoartele financiare și statistice. Nicolae B. are dreptul la o acțiune de nulitate a actului de înregistrare a societății comerciale înregistrate de el ca fondator, aducând în instanțe probele ce demonstrează neparticiparea lui la semnarea actelor de constituire și neprezentarea actelor la organul de înregistrare²⁶. Fapt care poate duce la implicarea unor persoane care prin diferite mijloace viclene încearcă să inducă în eroare alte persoane, fără cunoașterea ultemelor despre consecințele ce pot surveni ca urmare a implicării în diferite crime: spălare de bani sau chiar evitarea plății impozitelor. Inițial ar fi părut că nu e nimic grav, persoana merge în instanță prezintă dovezi și este declarată nevinovată, cu toate acestea să nu uităm de faptul că este o irosire de timp a persoanei nevinovate. Astfel, legislatorul a impus condiții stricte față de răspunderea registratorilor.

Totodată registratorul poartă răspundere pentru înregistrarea incorectă sau pentru refuzul de a primi documentele la înregistrare sau de a efectua anumite

modificări, pe aceeași undă este și notarul, art.41 al Legii 1453/2002 menționează: notarul este în drept să refuze întocmirea actului notarial dacă: a) acesta este contrar legii sau dacă nu corespunde cerințelor legale; b) actul urmează a fi îndeplinit de un alt notar. O altă asemănare este răspunderea registratorului și al notarului. Conform art. 38 al Legii 220/2007 registratorul poartă **răspundere administrativă, civilă și penală** în conformitate cu prevederile legislației în vigoare. În același timp conform art. 23 Legii 1453/2002 notarul poartă răspundere pentru încălcările obligațiilor sale profesionale, expres legea nu prevede care răspundere o poartă notarul, însă din literatura de specialitate (după părerea autorilor ruși Romanovscaia O.V. și Romanovschii G.B.²⁷ clasifică răspunderea în următoarele tipuri: *administrativă, disciplinară, civilă și penală*, autorul român Măgureanu Florea²⁸, notarul public răspunde pentru neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a atribuțiilor de serviciu, formele de răspundere fiind: civilă, disciplinară și penală după caz) răspunderea notarilor cuprinde formele: disciplinară, civilă și penală.

În contencios administrativ pot fi atacate deciziile Camerei prin care au fost înregistrate societăți cu încălcarea dispozițiilor legale. În *pofida celor menționate despre similitudinea răspunderii registratorilor și notarilor este o discrepanță dintre răspunderea registratorului și a notarului*. CÎS potrivit Legii nr.220/2007 are statut de întreprindere de stat. Prin urmare registratorii sunt angajații întreprinderii de stat CÎS, care se află în subordinea Ministerului Justiției în prezent. Cu referință la situația registratorilor din trecut art. 7 din Legea nr. 1265/2000 se menționa registratorul de stat este un funcționar public cu atribuții de răspundere care activează în oficiul teritorial al Camerei²⁹. Profesorul universitar Pistriuga V.³⁰, a ridicat o polemică ce a apărut ca rezultat al divergențelor dintre Legea nr.1265/2000 și CC al RM, astfel art. 9 din Legea 1265/2000 prevedea: „răspunderea pentru înregistrare o poartă registratorul de stat”, iar alin.2 art. 5 din Legea nr. 1265/2000, „Camera are statutul unei persoane juridice”, pe când al. 1 al art. 68 CC al RM presupune unul din caracterele persoanei juridice este răspunderea pentru acțiunile săvârșite din numele acestei persoane. Prin urmare, cine va purta răspundere în situația încălcării legii cu privire la notariat? Dacă anterior era prevăzut expres de lege

²⁶ Roșca N., *op.cit.*, p.10.

²⁷ Романовская О.В., Романовский Г.Б., *Нотариат в Российской Федерации: Проблемы Развития*, Санкт-Петербург: Изд. Юридический центр Пресс, 2004., с. 288.

²⁸ Măgureanu F., *Drept procesual civil*, București: Editura All Beck, 1998, p. 708.

²⁹ Legea nr. 1265 din 05.10.2000 cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor și organizațiilor, MO nr. 31-34 din 22.03.2001, abrogată prin LP 220-XVI din 19.10.2007, MO nr. 184 din 30.11.2007.

³⁰ Pistriuga V., *op.cit.*, p. 66.

statutul registratorului, în prezent nu avem aceste prevederi, cu excepția faptului - Camera are statut de întreprindere de stat. Așadar colaboratorii întreprinderii de stat au statut de funcționar public pentru a fi atrași la răspundere conform Legii nr. 158 din 04.07.2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, MO nr. 230-232 din 23.12.2008.

Ca urmare pentru a clarifica situația creată ar fi oportun să facem referință la noțiunea de funcționar public, dacă poate sau nu să fie considerat registratorul de stat ca funcționar public, considerăm că poate fi calificat drept un funcționar public, ceea ce face să-l deosebească de răspunderea notarului inclusiv în răspunderea disciplinară, administrativă, civilă și penală. Deci revenind la răspunderea disciplinară îi vor fi aplicate atât normele Legii nr. 158/2008 cât și prevederile Codului Muncii al RM, ceea ce ține de răspunderea civilă, o asemănare vădită ar fi cu răspunderea persoanelor cu funcție de răspundere abilitate ale autorităților publice locale (art.1404 CC al RM).

Bibliografie:

1. Legea cu privire la notariat nr. 1453 din 08.11.2002, MO Nr. 154-157, din 21.11.2002, art. 35, 36, 37, 38.
2. Стещенко Л.А., Шамба Т.М., *Нотариат в Российской Федерации*, Учебник для вузов, Москва: Изд-во ИНФРА-М, 2001, с. 100-101.
3. Инструкция утвержденной Министерством Юстиции СССР по согласованию с Минздравом СССР и министерствами соцобеспечения союзных Республик 20 июня 1974.
4. Piatac A., Amihalachioaie-Țurcan M., *Competența secretarului primăriei satului (comunei) de îndeplinire a actelor notariale*, Revista Națională de Drept Nr.5/2001, p. 26-29.
5. Constantinescu E., Chibac Gh., Bondarciuc O., *Notariat, Manual pentru studenții facultăților de drept*, Chișinău: Editura Pontos, 2001, p. 108.
6. Зайцева Т., Крашенинников П., *Наследственное право в нотариальной практике: Комментарий (ГК РФ, ч.3, разд. V), метод. рекомендации, образцы док., норматив. акты, судеб. практика: прак.пособие/* Федер. Нотар. Палата России, Центр Нотар. Исслед. – 5-у издание, переб. и доп., - М.: Волтерс Клувер, 2007, 800 с.
7. Piatac A., Amihalachioaie-Țurcan M., *op.cit.*, p. 26-29.
8. Pistruga V., *Comentariul științifico-practic al Legii Republicii Moldova nr. 1453-XV din 08.11.2002 cu privire la notariat*, Бизнес Право №. 12/2004, p. 65.
9. Legea cu privire la administrația publică locală, nr. 436 din 09.03.2006, MO nr. 32-35 din 09.03.2007.
10. Creangă, Ion, *Curs de drept administrativ, administrația publică locală, pentru studenții facultăților de drept*, Vol. II, Editura Epigraf, 2005, p. 352.
11. www.oim.md.
12. Statutul Uniunii Internaționale a Notariatului Latin (U.I.N.L.), aprobat de Adunarea Notariatelor Membre la Amsterdam. 25 mai 1989 și modificat prin numita Adunare de la Cartagena de Indias în 30 aprilie 1992, la Viena pe 12 februarie 1994 și Berlin pe 28 mai 1995.
13. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 368 din 28.03.2002 cu privire la aprobarea Statutului Consular publicat în Monitorul Oficial nr. 050 din 11.04.2002 art. Nr:484.
14. Legea nr. 42 din 02.03.2006 pentru aderarea la Convenția cu privire la suprimarea cerinței supralegalizării actelor oficiale străine, Publicat în Monitorul Oficial Nr. 047 art. Nr 206.
15. Convenția de la Viena cu privire la relațiile consulare, din 24 aprilie 1963, ratificat prin Hotărârea Parlamentului nr. 1135-II din 04.08.1992, în vigoare pentru Republica Moldova din 25.02.1993, publicat în ediția „Tratate Internaționale”, vol. 4., p.7.
16. Convenția din 26 septembrie 1953 referitoare la eliberarea gratuită și suprimarea supralegalizării actelor de stare civilă.
17. Ярков В.В., Рассказовой Н.Ю., *Нотариат и нотариальная деятельность: учебное пособие для курсов повышения квалификации нотариусов/* Центр нотар. Исслед. Федер. Нотар. Палаты, Ин-т нотариата юрид. Фак. Санкт-Петербурга гос. ун-та. – М.: Волтерс Клувер, 2009, 656 с., с. 480.
18. *Idem*, p.489.
19. Legea notarilor publici și a activității notariale nr. 36 din 12 mai 1995, MO nr. 92 din 16 mai 1995, art.57.
20. Legea cu privire la înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, nr.220 din 19.10.2007, MO nr. 184-187 din 30.11.2007.
21. www.cis.gov.md
22. Hotărârea nr. 50 din 29.01.1992 cu privire la aprobarea Regulamentului înregistrării de stat a întreprinderilor în RM, abrogat prin HG 103/18.07.2002.
23. Roșca N., *Înregistrarea de stat a societăților comerciale prin prisma noului Cod civil în Republica Moldova*, Buletinul Judecătorei Economice și Inspectoratului Fiscal Principal de Stat de pe lângă Ministerul Finanțelor, 2003, nr. 5, p.9.
24. Chirinciuc G., *Constituirea persoanelor juridice în dreptul Republicii Moldova*, Revista Națională de Drept, 2003, nr. 12 , p. 30.
25. Comentariul Codului Civil, colectivul de autori, Volumul I, Chișinău: Editura Tipografia Centrală 2006, p. 175.
26. Roșca N., *op.cit.*, p.10.
27. Романовская О.В., Романовский Г.Б., *Нотариат в Российской Федерации: Проблемы Развития*, Санкт-Петербург: Изд. Юридический центр Пресс, 2004 г., с. 288.
28. Măgureanu F., *Drept procesual civil*, București: Editura All Beck, 1998, p. 708.
29. Legea nr. 1265 din 05.10.2000 cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor și organizațiilor, MO nr. 31-34 din 22.03.2001, abrogată prin LP 220-XVI din 19.10.2007, MO nr. 184 din 30.11.2007.
30. Pistruga V., *op.cit.*, p. 66.